

صدا و سیماي جمهوری اسلامی ایران

معاونت یاسی

اداره پژوهش های یاسی

کرونا ویروس (۱۹)

نشست پژوهشی

آموزش مجازی در فضای کرونایی

(نگاهی گذرا به سامانه شاد)

فرآورده های خبری و تولیدات پژوهشی در بخش های زیر قابل دسترس است:

وب سایت خبرگزاری صداوسیما (سرویس پژوهش) <http://www.iribnews.ir>

پژوهشگر: مریم عابدی

فهرست مطالب

<u>صفحه</u>	<u>عنوان</u>
۲	* نکات برجسته.....
۲	* الزامات موردنیاز سامانه شاد.....
۲
۳	* اولویتهای آموزشی آموزش و پرورش در زمان بحران.....
۳	* مقدمه.....
۳	* آموزش الکترونیکی چیست؟.....
۵	* چشم انداز آینده آموزش مجازی.....
۶	* سخن آخر.....
Error! Bookmark not defined.	* مطالبه گری و راهکارهای رسانه ای.....

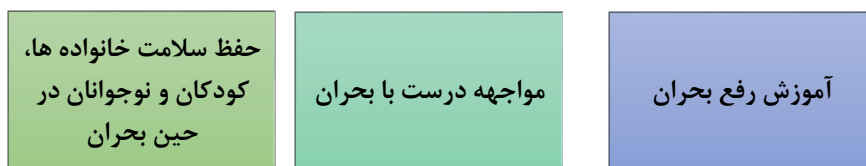
* نکات برجسته

- * آموزش مجازی مکمل بسیار مفیدی است.
- * آموزش دروس پایه‌های مختلف، ابتدا از طریق رسانه ملی صورت می‌گرفت و ردر حال حاضر هم ادامه دارد.
- * شاد یا شبکه آموزشی دانش آموزی؛ سامانه‌ای تخصصی برای دانش آموزان و فعالیت‌های مربوط به آن‌هاست.
- * سامانه شاد، بستری برای آموزش مجازی دانش آموزان است که آموزش به صورت آنلاین انجام می‌شود.
- * دانش آموزان موظف هستند در ساعات مقرر، در کلاس‌های مجازی شرکت کنند.
- * معلم با ورود به شبکه اجتماعی "شاد" وارد کلاس درس خود می‌شود و داخل کلاس تمام دانش آموزان حضور دارند و معلم می‌تواند حضور و غیاب و تدریس کرده و به سؤالات دانش آموزان نیز پاسخ دهد.
- * البته سامانه شاد هنوز کاملا عملیاتی نشده و مشکلات دارد.
- * نیاز به آموزش معلمان و اولیا در خصوص این سامانه وجود دارد.
- * محتوای آموزشی درستی در این سامانه ارائه نشده است و متولی معینی ندارد.
- * یکی از مشکلات دانش آموزان مناطق محروم دسترسی نداشتن به این نوع آموزش و اینترنت است.
- * نداشتن تبلت و گوشی هوشمند هم از بزرگ‌ترین مشکلات دانش آموزان مناطق محروم است.

* الزامات مورد نیاز سامانه شاد

در دسترس نبودن تلفن همراه هوشمند برای طیف وسیعی از دانش آموزان	نیاز به آموزش مفصل برای کاربران آن (معلمان و اولیا و دانش آموزان)	دانش آموزان موظف هستند به دلیل حضور و غیاب مانند کلاس درس واقعی سر ساعت در کلاس حضور یابند	نداشتن گوشی هوشمند به تعداد دانش آموز
نصب سامانه روی تلفن های هوشمند با اندروید به روز و تحمیل هزینه به خانواده ها	حذف ۲۰ درصد از دانش آموزان مناطق روستایی و محروم به خاطر نداشتن گوشی تلفن همراه	نداشتن چارچوب صحیح برای ارزیابی دانش آموزان	لزوم دیدن جایگاه اولیاء در این سامانه برای مدیریت کردن فرزندشان

***اولویت‌های آموزشی و پرورش در زمان بحران**

*** مقدمه**

تعطیلی اجباری مدارس بر اثر کرونا، آموزش و پرورش را ناگزیر به انتخاب آموزش مجازی برای دانش‌آموزان کرده است، هرچند با وجود هوشمندسازی مدارس و پیشرفت در فضای مجازی از حیث تولید محتوا و برنامه‌ریزی در این عرصه پیشرفت چندانی در این نوع آموزش‌ها نکرده‌ایم و مسیری پر پیچ و خم؛ برای رسیدن به نقطه مطلوب در پیش داریم.

آموزش و پرورش با کمک متخصصان آموزش و فضای مجازی، تصمیم به راه‌اندازی «شبکه فراگیر ارتباط معلم با دانش‌آموز» موسوم به شبکه شاد کرده است؛ البته این سامانه آموزشی خالی از اشکال نیست و ورای اشکالات فنی که وزارتخانه در پی مرتفع کردن آن است. به همین منظور اداره پژوهش خبری برای روشن شدن آموزش مجازی در فضای کرونایی و وضعیت نرم‌افزار شاد؛ علاوه بر روش اسنادی؛ با برگزاری نشست تخصصی و دعوت از پژوهشگر حوزه فرهنگی؛ دکتر حجت‌ا... بنیادی با طرح سؤالاتی؛ مشکلات این سامانه آموزشی را بررسی کرد.

*** آموزش الکترونیکی چیست؟**

یادگیری الکترونیکی یعنی استفاده از فناوری‌های الکترونیکی آموزشی به جای کلاس‌های آموزش سنتی. همچنین این اصطلاح به یک دوره آموزشی آنلاین، برنامه آموزشی و هر نوع آموزش آنلاین نیز اطلاق می‌شود.

واژه‌هایی همانند آموزش از راه دور، یادگیری آنلاین، یادگیری اینترنتی و ... که از طریق اینترنت و به صورت آنلاین برقرار می‌شود، از جمله واژه‌هایی هستند که به آن آموزش الکترونیکی گفته می‌شود.

به طور کلی هر نوع آموزشی که خارج از کلاس درس و حضور فیزیکی مدرس و به صورت اینترنتی و آنلاین برگزار شود؛ یک نوع آموزش و یادگیری الکترونیکی است.^۱

سابقه آموزش مجازی و طرح هوشمندسازی مدارس در آموزش و پرورش به چه زمانی برمی‌گردد؟

آموزش از راه دور (آموزش مجازی) در آموزش و پرورش

از سال ۱۳۷۵ مؤسسه آموزش از راه دور در آموزش و پرورش تشکیل شد. در ماده یک و دو اساسنامه این مؤسسه، هدف از تشکیل آن این‌گونه تعریف شده است: «اجرای آموزش‌های غیرحضور و نیمه‌حضور برای آموزش تمام یا بخشی از موضوعات درسی دوره آموزش متوسطه با تأکید بر فراگیری دروس از طریق دیداری یا شنیداری و کاهش ساعات حضور در کلاس‌های درس بر حسب موضوع دروس است».

^۱. آموزش الکترونیکی چیست؟ سایت فناوری‌ان اطلاعات و ستا، ۹۸/۸/۲۲

باگذشت بیش از ۲۴ سال از فعالیت این مؤسسه که می‌توانست اندوخته بسیار غنی برای آموزش و پرورش در زمینه سخت افزار، نرم افزار و محتوی آموزش غیر حضوری باشد، اما عملکرد آموزش و پرورش در دوره کرونا نشان داد که این مؤسسه با تشکیلات و بودجه‌های متعدد دولتی و هزینه‌هایی که از دانش‌آموزان این مدارس دریافت کرده است، کارنامه بسیار ضعیف و غیر قابل ارائه‌ای در این زمینه دارد.

طرح هوشمندسازی مدارس در وزارت آموزش و پرورش

طرح هوشمندسازی مدارس با ایجاد بستر آموزش بهتر و امکان استفاده دانش‌آموزان و معلمان از فناوری‌های اطلاعاتی و ارتباطی برای یادگیری بهتر و مناسب‌تر است. از اجرای این طرح بیش از ده سال می‌گذرد اما دوران کرونا نشان داد؛ موضوع مدارس هوشمند همچنان در حد یک شعار باقی مانده است و این گروه از مدارس نیز؛ تجربیات سخت افزار، نرم افزار و محتوی آموزشی قابل ارائه‌ای ندارند.

مزیت‌های آموزش مجازی در آموزش و پرورش چیست؟

مزیت‌های آموزش الکترونیکی

۱. محدودیت مکان ندارد و در هر نقطه‌ای از دنیا می‌توان به آن دسترسی داشت و از آموزش بهره‌مند شد.
۲. محدودیت زمان ندارد؛ خیلی از محتوای آموزشی به شکلی هستند که دانشجو یا دانش‌آموز یا هر فرد دیگر که می‌خواهد آموزش ببیند بدون آنکه در تنگنای زمانی باشد در هر ساعتی که اراده کند می‌تواند به محتوای آموزشی دسترسی پیدا کند و تکلیفش را انجام دهد و استاد طی ۲۴ ساعت یا یک‌هفته بازخورد لازم را به دانشجو یا دانش‌آموز بدهد.

سامانه شاد از چه تاریخی شروع به کار کرد؟

پس از شیوع ویروس کرونا و براساس تصمیم ستاد ملی مبارزه با کرونا، تعطیلی مدارس اعلام شد، بنا به تاکید وزیر آموزش و پرورش مبنی بر تداوم جریان آموزش، سامانه‌ای در مرکز فناوری اطلاعات تحت عنوان «شبکه اجتماعی شاد» طراحی و تهیه شد تا فعالیت آموزشی دانش‌آموزان با هدایت معلمان ادامه پیدا کند. این سامانه طی مراسمی در آخرین روزهای اسفند سال گذشته (۱۳۹۸) با حضور وزیر آموزش و پرورش افتتاح شد. البته این پیام رسان از سی ام فروردین ماه رسماً شروع به کار کرد.^۱ اما از مدت‌ها قبل معلمان و آموزگاران؛ در حرکتی خود جوش آموزش دروس از طریق پیام‌رسان‌های متعدد را شروع کرده بودند.

اپلیکیشن شاد چه الزاماتی برای تحقق عملکرد مطلوب دارد؟

در حقیقت بدون آنکه محیط سامانه شاد را به دانش‌آموزان و اولیاء یا حتی معلمان از قبل آموزش دهند، این سامانه با ارسال لینک به اولیاء به شکلی سریعی راه اندازی شد و معلمان ملزم به آموزش به دانش‌آموزان شدند بدون آنکه؛ محتوای آموزشی معین شده باشد؛ ضمن اینکه حضور نداشتن اولیاء برای مدیریت فرزندشان به هنگام آموزش؛ از دیگر موضوعاتی است که باید مورد توجه قرار گیرد. مشکل دیگر این سامانه طبق برنامه درسی مدرسه، که آموزش و پرورش بر آن تاکید کرده است؛ دانش‌آموز باید با یک گوشی هوشمند از صبح شنبه تا عصر چهارشنبه در کلاس‌ها به صورت آنلاین حضور پیدا کند.

^۱ . البته در هفته بزرگداشت مقام معلم؛ این شبکه آموزشی با دستور رئیس جمهور رسماً افتتاح شد. شبکه «شاد» با دستور رئیس جمهور رسماً افتتاح شد؛ عصرایران، ۹۹/۲/۱۷

متأسفانه اولین نکته‌ای که باعث استرس دانش آموزان و خانواده‌ها شد؛ تأکید آموزش و پرورش مبنی بر حضور و غیاب دانش آموزان بود خصوصاً خانواده‌هایی که چند دانش آموز داشتند و دانش آموز ناگزیر به حضور آنلاین در کلاس‌ها بود که این مسئله باعث دلهره و استرس در بعضی از دانش آموزان به‌ویژه دوره ابتدایی شده است.

• لزوم داشتن تلفن هوشمند از سوی همه دانش آموزان

ایراد دیگر داشتن گوشی هوشمند به تعداد فرزند دانش آموز است؛ طبق آخرین آماري که رسماً اعلام شده است، حدود ۸۰ درصد مردم گوشی هوشمند دارند و ۲۰ درصد دیگر فاقد گوشی هوشمند هستند. اگر سامانه شاد درست کار کند و محتواها درست باشد و اینترنت قطعی نداشته باشد؛ ۲۰ درصد دانش آموزان به علت نداشتن گوشی از این امکان (سامانه شاد) محروم هستند.^۱ در بسیاری از مناطق محروم کشور، حاشیه شهرهای بزرگ، مناطق روستایی دورافتاده و عشایری، حتی پدر و مادر به تلفن هوشمند دسترسی ندارند و جمعیت آنها طبق آمار ارائه شده ۲۰ درصد است؛ ۸۰ درصد دیگر هم که ابزار دسترسی دارند، مسائل و مشکلات شان به شکلی دیگر است: خانواده‌ای که بیش از یک دانش آموز دارد ولی با محدودیت تعداد گوشی هوشمند روبروست. این مشکلات نشان می‌دهد که آموزش و پرورش راهبرد و جهت گیری درستی برای آموزش الکترونیک و آموزش مجازی ندارد.

تکلیف ارزیابی علمی دانش آموزانی که نتوانستند به اپلیکیشن شاد دسترسی پیدا کنند چیست؟

وزیر آموزش و پرورش در این زمینه می‌گوید: ارزیابی دوره ابتدایی به شیوه توصیفی و با نظر معلمان از مجموعه فعالیت‌های آموزشی دانش آموزان صورت می‌گیرد و آزمون کتبی ندارند و نیز امتحانات پایه ششم مدارس هم که قبلاً هماهنگ می‌گرفتند لغو شده است. در اصل آموزش و پرورش برای ارزشیابی دانش آموزان؛ هیچ چارچوب معینی ندارد و همچنان بلا تکلیف است و هنوز مشخص نیست برای پایان سال تحصیلی چه اقداماتی قرار است انجام دهد. ضمن اینکه مردم چقدر باید منتظر ادامه این وضعیت باشند.

"مهدی شرفی سرپرست مرکز برنامه ریزی و فناوری اطلاعات آموزش و پرورش هم می‌گوید درباره چگونگی برگزاری امتحانات مرکز سنجش و شورای عالی آموزش و پرورش تصمیم‌گیری می‌کند و با توجه به اینکه شبکه شاد یک پلتفرم است بنابراین می‌توانیم ابزارهای کمک آموزشی و ظرفیت‌های لازم برای آموزش دانش آموزان از جمله برگزاری امتحانات را روی آن لحاظ کنیم، اما فعلاً باید منتظر نظر دستگاه‌های ذیربط در این مورد باشیم."^۲

* چشم انداز آینده آموزش مجازی

در شرایط فعلی تصمیم‌گیران و مسئولان وزارت آموزش و پرورش، چاره‌ای جز آموزش تلویزیونی و آموزش در بستر فضای مجازی ندارند اما شبکه "شاد" هم با مشکلات مختلفی به لحاظ فنی و زیر ساختی مواجه است و تا وقتی که مخاطبان آموزش و پرورش "معلمان و دانش آموزان" نسبت به پذیرش آموزش در این بستر توجیه نشوند؛ قطعاً با مشکلاتی مضاعف مواجه خواهند شد.

البته آنچه که به شبکه "شاد" آسیب می‌زند؛ دسترسی نداشتن جمعی از دانش آموزان کشور به این سامانه است به‌ویژه طبقه‌ای که به لحاظ اقتصادی آسیب‌پذیرتر هستند و اگر چاره‌ای برای آن اندیشیده نشود؛ اهداف شبکه "شاد" را؛ همچنان تحت‌الشعاع خود قرار خواهد داد.^۳

^۱ . ۸۵ درصد دانش آموزان امکان استفاده از شبکه شاد را دارند؛ ایرنا، ۹۹/۱/۳۱

^۲ . راه اندازی نسخه ویندوز شبکه شاد؛ باشگاه خبرنگاران، ۹۹/۲/۲

^۳ . نقد معلمان و دانش آموزان به "شاد" چیست؟؛ مشرق نیوز، ۹۹/۲/۴

* سخن آخر

به نظر می‌رسد اگر شیوه‌های آموزش تصویری از تلویزیون و یا بهره‌گیری از شبکه‌های اجتماعی برای آموزش دانش‌آموزان در دستور کار دستگاه تعلیم و تربیت قرار می‌گرفت؛ آموزش و پرورش سریع‌تر به نتیجه مطلوب می‌رسید.

اما نکته مهم در این زمینه عدالت آموزشی است که در سامانه شاد باید مورد توجه قرار گیرد. باید به دانش‌آموزان مناطق محروم که دسترسی کمتری به گوشی‌های هوشمند دارند نیز، توجه ویژه شود. بنابراین شبکه باید ایده‌ای برای همه دانش‌آموزان باشد. به‌طور کلی سامانه شاد در کنار تمام قوت‌ها، ضعف‌هایی دارد که نمی‌تواند نیاز همه دانش‌آموزان و فعالیت معلمان را پوشش دهد از جمله اینکه این شبکه محدودیت روزآمد شدن (آپلود) بیشتر از ۱۰۰ مگابایت در روز را باید فراهم کند و ویدئوهای آموزشی در آن باید به اشتراک گذاشته شود. اما موضوع اساسی این است که وزارت آموزش و پرورش باید تدابیر کارشناسی لازم برای رفع اشکالات این سامانه را حل کند. به خصوص اینکه آموزش از راه دور در حالت عادی نیز سختی‌های خاص خود را دارد و باید کمترین اضطراب و نگرانی در دانش‌آموز برپا یادگیری ایجاد شود.